

ljicah. V viniški okolici je kar troje Gradišče: Gradišče na hribu Šlemine, Gradišče pri Sinjem vrhu in Gradišče pri Bosiljevu. Mogoče je bilo gradišče tudi na Kolečaju. Na vseh teh hribih se sledovi bivših gradišč še prav dobro vidijo. Orog njih se vidijo številni kupi kamenja, razoranega in porušenega zidovja brez uporabe apna, nebrojne debele, prav zelo karakteristične črepinje razbitih posod in zelo izvanredno črna humus zemlja. V bližini Gradišča na Šleminah in onega v Bosiljevu so se odkrili grobovi tedanjih prebivalcev iz latenske dobe. Grobišče Gradišča pri Sinjem Vrhju je še nepoznano in neodkrito.

Gradišča so v oni dobi služila dotičnim prebivalcem kot trdnjave, to je dobro zavarovane in ne lahko pristopne kraje, iz katerih so se branili proti sovražnim napadom.

Karakteristika teh treh Gradišč v viniški okolici je ta, da imajo ti trije hribi obliko odrezanega stošca.

Ime Kučer nam znači hrib, na katerem so morale nekda stati kočje ali kuče. Če stopimo na vrh hriba Kučer-a ali Kuč-a, zapazimo na njem humus zemljo in če nekoliko brskamo okoli, najdemo črepinje z isto karakteristiko kot na Gradiščih, le razmetanega zidnega kamenja navadno ne. Iz tega sklepamo, da ni bil to utrjen kraj, ampak da je bilo tu gori navadno selo, služilo tedanjim prebivalcem v mirnem času za bivanje v lesenih kočah. Žal, da niso naši mnogobrojni Kučeri natančno preiskani. Najznamenitejši Kučer je oni pri Podzemlju, v čigar bližini so odkrili gomile iz halstatske dobe. Predmete iz teh gomil vidi lahko vsak v deželni muzeji v Ljubljani. Kučerov je zelo mnogo. Pri Vinici so kar trije. Nad Podkancem, pri Vučakovcih in pri Perudini. Med Razvajami in Sinjem Vrhju je eden pri Adlešičih sta dva in skoro na šolskega okoliša v Beli Krajini, ki ne bi imel kakega Kučera. Zelo bogata je dragatiska okolica raznih predzgodovinskih krajev in Podzemeli.

Razen teh zgodovinskih krajev, ki jih je posebno veliko še pri Semiču, Crnomlju in Metliki, so še drugi zgodovinski kraji iz rimske dobe. Komu ni znan Judovski tempel pri Rožancu? To je rimski žrtvenik, vklesan v živo skalo na čast bogu Mitru.

Tudi Straž, Stražnih dolov in Stražnih vrhov imamo mnogo. To so navadno hribi, na katerih so v turških časih gorili kresovi, kot znak bližajočih se turških krdel.

Ker ni moj prvotni namen, da podam tu vse zgodovinsko važne kraje, naj te navedene vrste zadostujejo, da uvidi učitelstvo, da imamo tega gradiva v izobilju. Te podatke sem dal zato bolj natančno, da se zamore učitelstvo lažje orienrirati pri iskanju zgodovinskih krajev.

Tudi v ljudski tradiciji še žive spomini na te kraje. Navedem samo dva primera. Ko sem vprašal nekega Vrhovca, če mu je kaj znanega o njihovem Gradišču, mi je povedal sledeče: »Naši stari so nam pravili, da so tu zgoraj prebivali nekakovi Grki, silni, močni in veliki ljudje. Moj oče mi je pravil, da je Grkinja, ko je prala v Kulpi plenice, stala z eno nogo na Judovski skali na hrvaški strani, z drugo nogo pa na naši strani na Vranji skali.

Pravil mi je tudi, da so Grki stanovali na Kolečaju.

»Nekega dne je vrgel Grk s Kolečaja bat v Butoraj. Butorajčan ga je vrgel nazaj, a le do vnožja Kolečaja. Bat pa je

bil tako težek, da se je zaril 5 sežnjev globoko v zemljo, ko je pal na tla.«

Iz vsega tega je razvidno, da imamo povsod že v ljudstvu samem nek tradicionalni zgodovinski temelj, ki naj ga uporabimo za temelj zgodovinskemu pouku že takoj v začetku.

Pelimo otroke že takoj v začetku zgodovinskega pouka in tudi pozneje na lice mesta, to je na Gradišče, na Kučer, na Stražo ali na kak drug zgodovinski kraj. Na tem kraju jih prestavimo v ono, že davno minulo dobo, da zadobe učenci poim o davnosti. Povejmo jim na lice mesta živo in jasno, o delu, o znanosti, o obleki, o bojevanju, o seğah in navadah, o verstvu in sploh o vsem življenju in njih kulturi, tu v davni dobi živčih narodov. Na ta domači, vsakemu učencu znani kraj pritrdimo zgodovinski pouk v otroški spomin, da bode lažje z zanimanjem sledil, kako so se nadaljni zgodovinski dogodki doigravali in sledili v času vse do sedanjih dni.

Da se vzbudi s takim pohodom v otroški duši silna radovednost in živo zanimanje, o tem sem se prepričal sam, pa vem, da bodo opazili tovariši isto pri svojih učencih.

Narišimo otrokom na šolsko tablo obiskani kraj, ponovimo še enkrat zgodovinski pouk na trden in stalen temelj, ki bo ostal otroku v spominu do starosti.

S tem, da smo vzbudili v učencu radovednost in zanimanje, smo pridobili v učencu tudi delavca, raziskovalca starin.

Reci učencem, naj iščejo na paši ali v gozdu zgodovinskih krajev, pa se uveriš kmalu, kako je marljiva mladina pri tem iskanju. Prinašala bo vsakojakih črepin, kar nič ne de, pripovedovala različna imena krajev in mnogokrat dobi učitelj iz nanosega blaga tudi kako zmo vredno za zgodovino.

Tako je učitelj dobil mnogobrojno četo marljivih, za zgodovino se zanimajočih delavcev, in kar je glavno, dosegel je zanimanje za zgodovino, ki naj je vsakemu posameznemu državljanu učiteljica za življenje.

Ti zgodovinski kraji naj služijo vsakemu učitelju kot naravna učila pri zgodovini ter naj jih uporablja takrat, kadar podava zgodovino o onih časih, ko so bili ti kraji še obljedeni. N. pr.: V pričetku zgodovine naj se obiščejo Gradišča in Kučeri, ob času rimske zgodovine obišči z učenci rimske razvaline in ko govoriš o turških navedah, pelji otroke na Stražo. Tako si pritrdil vso zgodovino, zlasti če imaš dotične kraje narisane, na stalen temelj domačega, bližnjega, vsakomur znane okoliša.

Konečno podam tu tri nasvete, ki se mi zde uvaževanja vredni:

1. Okrajna učiteljska društva naj vzamejo te moje podatke blagohotno v pretres.

2. Na učiteljskih naj se seznanijo učiteljski vsaj nekoliko z arheologijo.

3. Pokojni tovariš Šetina je poznal zelo dobro zgodovinske kraje okrog Crnomlja in odkril mnogo grobov. Nekaj teh predmetov je v muzeju. Žal, da je odnesel tovariš vse to znanje s seboj v preani grob. Povedal ni o teh krajih nikomur, to je bila njegova tajna, a tudi pisemenega izročila ni zapustil. Vsled tega svetujem, da ostane znanje posameznika v tem pogledu naslednikom, sledeče:

Vsaka šola imej inventarčen zgodovinski zbirnik, kamor naj učitelstvo dotične šole vpisuje vse one podatke o zgodovini domačega kraja, ki jih je slišalo, čitalo ali pa samo izsledilo, da imajo na-

sledniki vpogled v zgodovino domačega okoliša.

Upam, da to delo ne bo nikomur v breme, ampak v razvedrilo in v izobražbo vsemu učitelstvu, kot kulturnemu delavcu pa v ponos.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za brežiški in sevnški okraj ima svoje zborovanje v soboto, dne 18. junija t. l. ob pol 11. uri v šoli na Vidnu.

Na dnevnem redu je med drugim predavanje tov. Jamška.

Zborovanje naj se udeležijo vsi člani in članice. — Odbor.

+ Kamniško učiteljsko društvo je zborovalo v četrtek dne 19. maja 1921 ob 10. uri dopoldne v šolskem poslopu v Kamniku. Zelo dobra udeležba — zbranih je bilo 56 članov in članic — priča, da se vsak posameznik zaveda svojih stanovskih dolžnosti. Zborovanja so se udeležili tudi: dvornj svetnik in poverjenik za uk in bogochastje gospod dr. Skaberne, kamniški župan gospod dr. Karba in gospod nadzornik Matko Kante.

Predsednik tov. Tomo Petrovec otvoril zborovanje in pozdravi navzoče z naslednjimi besedami: Cenjeni tovariši in tovarišice, bodite mi srčno pozdravljeni! Današnja obilna udeležba priča zavest skupnega dela. Prav poseben pozdrav velja g. dvornemu svetniku dr. Skabernetu, ki se je odzval mojemu povabilu in posetil naše zborovanje. Specijelno pozdravljam novo izvoljenega župana mesta Kamnik g. dr. Karba, katerega poznamo vsi kot velikega prijatelja učitelstva in g. nadzornika Matko Kante, ki je vedno naš prijatelj in svetovalec. Pozdravljam nadalje vse na novo vstopivše člane in jim zagotovem, da jim bomo naša srca naproti. Odkar smo zadnjikrat zborovali, je umrla našemu tovarišu Janku Tomanu njegova vzorna in blaga soproga, izrazim mu v imenu vseh svoje najgloblje sožalje. Omenim naj tudi, da smo dobili katastro učiteljskega kamniškega okraja. Zahvaljujem se g. nadzorniku Kantetu, ki ga je sam spisal in ga nam poslal. Izmed nenavzočih članov se je opravičil samo en tovariš, Zelo, če rodi današnje zborovanje obilen sad, dam besedo g. dvornemu svetniku dr. Skabernetu, da nam poda smernice za prosvetno delo učitelja.

Nato predava g. dvornj svetnik dr. Skaberne zbranimu učitelstvu o prosvetnem delu učitelja v šoli, o delu v tesni zvezi s šolo in o delu izven šole. Čuli smo mnogo lepih besedi, dobrih nasvetov in želeli je le, da najdejo vse te lepe besede in dobri nasveti odmev v srcu vsakega posameznika in da pade seme na rodovitna tla.

Po končanem predavanju g. dvornega svetnika se tovariš predsednik zahvali g. predavatelju, iskreno pritrjevanje in odobravanje kaže, da so besede g. predavatelja segle vsakemu v srce.

Nato se prebere zapisnik zadnjega zborovanja in odobri. Blagajniško poročilo odprade, ker od zadnjega zborovanja ni nikakih izprememb. Tovariš predsednik omeni, da se je pri seji širšega sosveta v Ljubljani sklenilo, da naj vsak član društva naznami svoj odhod iz okraja društvenemu predsedniku ali blagajniku, da ne nastanejo difference. Naslednja točka je referat tovariša Ivana Stenovca o naredbi ministrstva prosvete kraljevine Srbije, Hrvatov in Slovencev z dne 19. I. 1920. Vsešina predavanja je bila: Učitelj vzgojitelj ne zadosti svoji dolžnosti že z golim poukom v šoli, temveč takrat, če združi šolsko delo z marljivim delom izven šole. K temu načinu učiteljevega delovanja je treba 1. lastne volje in sposobnosti, 2. pripomočkov, ki omogočajo, pospešujejo in izpolnjujejo način izvrševanja te ministrske naredbe saj v šoli. Podavatelj je označil način pridobivanja in nabave telovadnega orodja za šolsko telovadbo ter preureditev šolskih dvorišč v letna telovadišča. Glavni vir cele naprave tiči po njegovem mnenju v veselju, ki ga je vzbudil in

vzgojil učitelj otrokom do tega predmeta. To otroško veselje je treba spremeniti v otroško prošnjo do staršev, da šoli za otroško telovadbo podare, česar jih otroci prosijo. S tem se po njegovem mnenju pride najlažje in najceneje do nabave telovadnega orodja za šolsko telovadbo, krajni šolski svet pa se razbremeni vseh tozadevnih stroškov.

Po končanem referatu otvori tovariš predsednik debato z ozirom na predavanje tovariša Stenovca. Ker se nihče ne oglasi k besedi, je smatrali, da zborovalci soglašajo z referatom. Na dalje poudarja tovariš predsednik, da je bil to I. del referata in prosi tovariša Stenovca, da nam na prihodnjem zborovanju, pod II. del ter se mu obenem zahvali za podano zanimivo in lepo predavanje.

Pri slučajnostih se oglasi k besedi tovariš Konjar ter prosi g. nadzornika, naj pri sejah okr. šolskega sveta izposluje, da bi ne bile šolske stavbe v nekaterih krajih v tako slabem stanju in tako zanemarjene.

G. nadzornik omeni, da je odsek za sestavo podrobnega učnega načrta za zemljepis in zgodovino živahno deloval in želi, da bi na prihodnjem učiteljskem zborovanju prišel na dnevni red ta podrobni učni načrt.

Glede naročnine na »Naš list« predlaga tovariš Šmajdek, naj se pošlje UJU poverjeništvu Ljubljana predlog, da izposluje pri upravnistvu »Našega lista« v Beogradu, da pošlje upravništvo šolskim vodstvom na ogled I. številko tega lista in naj priloži obenem tudi položnice. Nadalje predlaga tov. Šmajdek, naj napravi kamniško učiteljsko društvo statistiko, na katere časopise, revije in knjige je učitelstvo naročeno.

Ker ni nobenega predloga več, se zahvali tovariš predsednik zborovalcem in zaključil lepo uspelo zborovanje.

+ Učiteljsko društvo za laški okraj je zborovalo v nedeljo, dne 22. maja t. l. v Laškem. Zborovanje je bilo otvorjeno krog 10. ure z pesmico društvenega zbora. Tov. predsednik je pozdravil v zbranih besedah vse navzoče, posebno še številne člane bratskega celjskega uč. društva, ki je napravilo na ta dan svoj majniški izlet med nas, ter s tem počastilo in dvignilo pomen zborovanja. Kakor je vesel hvaležen otrok poseta svoje matere in jo sprejema z največjo prisrčnostjo ter udano ljubeznijo, enako smo čutili tudi mi, ko smo videli v svoji sredi družbo, iz katerega smo vzklili. Ponosni smo na to, ker vemo, da je celj. uč. društvo vedno prednjačilo drugim po svojem notranjem in inicitivno vnanjem delu. Enako iskreno dobrodošlico je izrekel tov. predsednik tudi članom celj. odseka društva mešanskih učiteljev, prisotnemu šol. nadzorniku g. Černeju in drugim milim gostom od blizu in daleč. Veselo pozdravljen je bil tudi g. profesor dr. Pivko, ki se je rade volje odzval naši prošnji ter prevzel glavno točko sporeda — »predavanje o zavoženem poglavju naše slovnice« — in to v zadnjem trenutku, ker je tov. E. Adamci odpovedal svoje nadaljevanje predavanja vsled odpotovanja. Ko so se rešila nekatera interna vprašanja društva, je predavatelj g. prof. Pivko v poljudni, umiljivi besedi izčrpljivo dokazal svojo trditve »zavoženega poglavja«. Svoja izvajanja je podkrepil z bogato zbirko primerov in vzgledov, pri čemur so mu tudi odstavki mojega zapisnika služili kot dobrodošel in bogat corpus delicti. Hvala Vam, gospod profesor! Gotovo se bomo poboljšali, — če Vaše predavanje ni bilo zadnje med nami o označenem predmetu. Po obedu smo prisostvovali koncertu ubranih akordov požrtvovalnega in neumorno delavnega laškega orkestra. — Prisrčna hvala Vam za Vaš trud! Vsem dragim tovarišem in tovarišicam pa veselo snidenje v juliju.

+ Majniški zlet, ki so ga priredila učiteljska društva za okraje »Slovenska Bistrica, Konjice in Šmarje-Rogatec«, pred letošnjimi Binkštrni prazniki, ostane v res prijetnem spominu vsem udeležencem.

Nestanovitno vreme začetkom maja nam je sicer obetalo slabo udeležbo — vendar pa je bil

Le spavaj mirno tam med dišečim cvetjem, saj je maj, ko povsod kipi življenje in vre! Ne boš shišala vrvenja in šumenja okoli sebe, a ko se bo poklonila topla in hvaležna misel Tvojim manom, jo boš čutila in podeli naj Ti mir, oni veliki mir vesoljnega etra, ki prinese tudi nam uteho!

Janko Pirč.

Viljem Burmester.

(K njegovem koncertu v »Unionu« 1. junija 1921.)

Skoro pol stoletja se oglašajo njegove gosli po vseh koncertnih dvorinah kontinenta. Ko sem ga slišal pred desetimi leti, sem imel utis, da je prevzel dedščino svojega slavnega učitelja Joachima, katerega sem poznal žal le iz popisov. Njegova igra je sedaj bolj uterjena in Viljem nima več onega ognja v sebi, kakor ga je imel Willy, vendar pa priča vsaka poteza, da vodi lok polnokrven umetnik, S ponosom sme gledati, ako ne v prihodnost, vsaj v preteklost: »Auch ich war ein Jüngling mit lockigem Haar!«

Mnogo svoje duše je daroval človeštvu in marsikateri goslač bi bil srečen, ako bi imel ono, kar so Burmestru pustila

leta. Danes je sicer navada zavreči vse preteklo in mnogi, ki so celo življenje samo dajali, so morali doživeti, da jih sedanjost bagatelizira in da devlje v nič vse njihovo delovanje. Kakor da bi posekali trto, ko smo se napili njenega soka brez ozira na zeleneče mladike, ki so poglnele iz njenega stebila. Tako je zgnil z obzorja brez najmanjše zahvale naš najboljši zborovodja in ustvaritelj slov. umetnega petja, tako so zginitli drugi, za njimi pa pridejo oni, ki tvorijo sedanost. Memento mori! Mislim pa, da bo plug, ki je zoral toliko ledin in ki ni zarjavel v vlažni zemlji, ohranil svoj sijaj tudi takrat, ko pade nanj strupena rosa...

Toda vrnimo se zopet k Burmestru, predaleč sem se že oddaljil od predmeta. Njegova specialiteta je oživljanje klasičnih skladb preteklega dobe, katere opremi z virtuosnimi pasažami in umetnimi potezami loka. Takemu postopanju bi se dalo večkrat oporekati, vendar je s tem mnogo starih draguljev ohranil sedanosti. Za ljubljanski koncert sicer ni zbral najbolj posrečenih, zato pa najbolj efektne, katerim je bilo poznati namen ugajati občinstvu. Očita koncesija publika je bila njegova serenada, ki s svojimi jodlerji absolutno ne spada med program. Paga-

nini pa je itak že obligaten na sličnih koncertih.

Kot glavni točki vzporeda sta blesteli Beethovnova Sonata (Es-dur) in Mendelssohnov Koncert (E-mol). Beethovna je težko pogoditi. Vsak umetnik odkrije nekaj njegovih krasot, a vseh ni menda še nobeden. Občutek imam, da bi se morale izvajati njegove komorne skladbe v salonu, v ožjem krogu poslušalcev. Vsekakor veje iz njih nekaj, kar pravi: »Saj me niste še doumeli.« Burmestrov interpretacija ni prišla popolnoma do veljave, vsaj prvi del ne. Klavir je bil preglasen in je nekatere teme naravnost karikiral. Mogoče je bilo krivo, da ni bil pianist znan z instrumentom oziroma z akustiko polne dvorane. Pri drugih točkah se je poboljšal in je spremljal bolj diskretno. Vendar bi bila tudi tu mogoča še lepša spremljava. Najbolj posrečen je bil Mendelssohnov koncert, katerega je zaigral umetnik s polno dušo in z ognjem, ki je užgal, tretji del pa z bravuro, ki je morala tudi nemuziku imponirati.

Nekaj ne bo mogel Burmestru nihče zavreči, namreč njegove blesteče tehnike žesne roke. Kantilena, modulacija glasu in menjava loka je dovršena. Zdi se, da

izrazi slehrni milimeter žime, iz katere sprede zvoneč glas, ki se kakor srebrna nit vije po dvorani. Da obvlada pri tem tudi vse druge umetne poteze, mi ni treba posebej poudarjati. Naj opozorim le na njegovo crescendiranje hitrosti skakljajočih arpeggirov (v Allegru Mendelssohnovega koncerta) in na njegov staccato (vseh vrst), ki mu ni tako kmalu para. Druga njegova dobra stran pa je ta, da skuša vedno podajati dela najboljših mojstrov (večinoma nemških, v tem oziru je širen), katerih se navadno drugi virtuozji ne lotijo, ker se rajši prikupujejo masi z vratolomnimi plitvimi skladbami.

Vsled zaslužnega aplavza, mnogobrojnega občinstva, pri manj vrednih skladbah seveda, je moral umetnik dve točki ponoviti in na koncu še nekatere dodatki. Tako se zaključuje koncertna sezija, kateri so prerokovali klaverno konec, s samimi prvovrstnimi večeri, med katere smemo mirno prištevati tudi Burmestrov koncert.

Ado Gg.

* Dodatek nisem slišal. Nek gospod pa mi je povedal, da je igral med drugim tudi Schumannovo »Träumerei«. To bo menda že tretji koncert s to točko za nameček in vendar je še toliko sladkih bonbončkov na razpolago za slične prilike.